

BASISVAARDIGHEDEN

Spelling en interpunctie

**SLAAG
VOOR DE
TAAL-
TOETS!**

PABO

Marja Bout, Han de Bruijn

Derde druk

Noordhoff Uitgevers

+ EXTRA TRAINING TAALTOETS-PABO

Basisvaardigheden spelling en interpunctie

Basisvaardigheden spelling en interpunctie voor de pabo

**Marja Bout
Han de Bruijn**

Derde druk

Noordhoff Uitgevers Groningen

Ontwerp omslag: Rocket Industries, Groningen

Foto's binnenwerk: Han de Bruijn, p. 11, 19, 27, 30, 35, 39, 45, 46, 55, 59, 67, 69, 79, 81, 83,

85, 89, 91, 93, 95, 97, 99, 101, 107, 109, 111, 118, 123, 129, 139, 147, 149, 157, 163

Saskia de Boer, p. 25, 37, 41, 43, 61, 63, 73, 113, 115, 121

Deze uitgave is gedrukt op FSC-papier.

0 / 14

© 2014 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise without prior written permission of the publisher.

ISBN (ebook) 978-90-01-85609-0

ISBN 978-90-01-83278-0

NUR 113

Inhoud

Inleiding 7
Basisvaardigheden voor
pabostudenten 9

1 **Uitgangspunten van de Nederlandse spelling** 11

- 1.1 Drie beginselen van de Nederlandse spelling 12
- 1.2 Open en gesloten lettergrepen 13
  - 1.2.1 Open en gesloten lettergrepen met s / z en f / v 16
- Oefening meerkeuzevragen 18

2 **Werkwoordspelling** 19

- 2.1 Werkwoordherkenning 20
- 2.2 Regels bij de werkwoordsvormen 24
  - 2.2.1 Regel infinitief 24
  - 2.2.2 Regel persoonsvorm: uitgaan van de stam 25
  - 2.2.3 Regel persoonsvorm tegenwoordige tijd 26
  - 2.2.4 Onderwerp bij persoonsvorm 28
  - 2.2.5 'Je' achter persoonsvorm 30
  - 2.2.6 Persoonsvormen in samengestelde zinnen 32
  - 2.2.7 Regel persoonsvorm verleden tijd 34
  - 2.2.8 Taxikofschip 36
  - 2.2.9 Regel voltooid deelwoord 38
  - 2.2.10 Voltooid deelwoord of persoonsvorm? 40
  - 2.2.11 Regel tegenwoordig deelwoord, gebiedende en aanvoegende wijs 42
  - 2.2.12 Regel bijvoeglijk gebruikt voltooid deelwoord 44
  - 2.2.13 Regel Engelse werkwoorden 46
- Samenvatting 48
- Oefening meerkeuzevragen 50

3 **Meervoudsvorming** 55

- 3.1 Meervouden op -s of 's 56
- 3.2 Meervouden op -n of -en 58
- 3.3 Meervouden op -n of -ën en op -eren 60
- 3.4 Meervouden van Latijnse woorden en overige meervouden 62
- Samenvatting 64
- Oefening meerkeuzevragen 66

4 **Bijvoeglijke naamwoorden en naamvallen** 67

- 4.1 Bijvoeglijke naamwoorden 68
  - 4.1.1 Bijvoeglijk gebruikte voltooid deelwoorden 70
- 4.2 Naamvals vormen 72
  - 4.2.1 Eigennamen in de tweede naamval 74
- Samenvatting 76
- Oefening meerkeuzevragen 77

5 **Verkleinwoorden** 79

- 5.1 Verkleiningsuitgangen na een klinker 80
- 5.2 Verkleiningsuitgangen na een medeklinker en bij cijfers, letters en afkortingen 82
- 5.3 Verkleiningsuitgangen van Franse en Engelse leenwoorden 84
- Samenvatting 86
- Oefening meerkeuzevragen 87

6 **Hoofdletters** 89

- 6.1 Hoofdletters in zinnen 90
- 6.2 Hoofdletters in woorden 92
- 6.3 Woorden zonder hoofdletter 96

- 6.4 Hoofdletters bij afgekorte woorden 98
- 6.5 Letterwoorden en
initiaalwoorden 100
Samenvatting 102
Oefening meerkeuzevragen 104

- 7 Aaneenschrijven 107**
  - 7.1 Afleiding en samenstelling 108
  - 7.2 Woordgroep en samenstelling met woordgroep 110
  - 7.3 Samenstelling met tussenklank -s 112
  - 7.4 Samenstelling met tussenklank -e(n) 114
  - 7.5 Koppelteken 116
  - 7.6 Getallen 120
  - 7.7 Aardrijkskundige namen 122
Samenvatting 124
Oefening meerkeuzevragen 126

- 8 Interpunctie 129**
  - 8.1 Leestekens 130
    - 8.1.1 Punt 130
    - 8.1.2 Komma 132
    - 8.1.3 Vraagteken en uitroepeten 134
    - 8.1.4 Aanhalingstekens en andere 'luchttkens' 136
    - 8.1.5 Dubbelepunt en puntkomma 138
    - 8.1.6 Aandachtsstreepje, opsommingsstreepje en haakje 140
  - 8.2 Woordtekens 142
    - 8.2.1 Koppelteken en weglatingsstreepje 142

- 8.2.2 Trema 144
- 8.2.3 Apostrof en accentteken 146
- 8.3 Het afbreken van woorden 148
Samenvatting 152
Oefening meerkeuzevragen 155

- 9 Extra oefeningen 157**
  - 9.1 Werkwoordspelling (hoofdstuk 2) 157
  - 9.2 Zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden, meervouden en verkleinwoorden (hoofdstuk 3, 4 en 5) 158
  - 9.3 Hoofdletters, koppelteken en aaneenschrijven (hoofdstuk 6 en 7) 160
  - 9.4 Interpunctie (hoofdstuk 8) 161

- 10 Antwoorden oefeningen 163**

- Bijlagen 205**
  - Bijlage 1 Grammaticale begrippen 205
  - Bijlage 2 Regelmatige / zwakke werkwoorden 207
  - Bijlage 3 Onregelmatige / sterke werkwoorden 208
  - Bijlage 4 Zes onregelmatige werkwoorden 209
  - Bijlage 5 Stappenplan werkwoordspelling 210
  - Bijlage 6 Engelse werkwoorden 212
  - Bijlage 7 Woorden met lastige klinkers en medeklinkers 214

Inleiding

Basisvaardigheden spelling en interpunctie is onderdeel van de serie Basisvaardigheden voor pabostudenten. In deze serie zijn nu spelling, grammatica, formuleren en rekenen opgenomen. De serie Basisvaardigheden is ontwikkeld om hiaten in de kennis van taal en rekenen bij pabostudenten weg te werken.

Basisvaardigheden spelling en interpunctie biedt studenten de mogelijkheid om zich de spelling stap voor stap eigen te maken. Met de instaptoets op de website kun je controleren of je kennis van de spelling toereikend is. Na het maken van deze instaptoets krijg je een advies op maat. Zie hiervoor www.pabowijzer.nl. Op een eenvoudige, heldere wijze worden in het boek alle regels van de spelling uitgelegd aan de hand van voorbeelden en oefenvragen. Soms leent het onderwerp zich niet voor een aparte oefening. In die gevallen wordt de lesstof van verschillende onderwerpen gecombineerd aangeboden. In elk hoofdstuk komt een nieuw onderwerp aan de orde. Zo kan er in willekeurige volgorde worden geoefend. Elk hoofdstuk eindigt met een samenvatting waarin de regels nog eens kort zijn weergegeven. Tevens zijn achterin het boek samenvattende schema's opgenomen. Op www.pabowijzer.nl staan extra oefeningen en toetsmateriaal.

De methode is geschikt voor zelfstudie, maar kan ook worden ingezet bij lessen. *Basisvaardigheden spelling en interpunctie* biedt zowel de leerstof voor de basisvaardigheden als voor de voortgezette spelling. Dat betekent dat je in één boek niet alleen de leerstof voor de pabotoets aan het eind van het eerste jaar hebt, maar ook de leerstof voor de rest van de opleiding. Naast 'regelkennis' en 'toepassing' besteden we ook aandacht aan 'afbreken van woorden' en 'interpunctie'. Dit boekje volgt de spelling zoals die wordt beschreven in de Woordenlijst Nederlandse Taal, het zogenoemde *Groene Boekje*.

Bij de derde druk

De derde druk van *Basisvaardigheden spelling en interpunctie* heeft vrijwel dezelfde opbouw als de eerste en de tweede druk. Het verschil met de vorige editie betreft enerzijds de theorie, anderzijds de oefeningen. Allereerst is er een inleidend eerste hoofdstuk gekomen, waarin de beginselen van de spelling worden toegelicht. Verder heeft de theorie van de werkwoordspelling een iets andere opbouw gekregen, waardoor de uitleg voor studenten nog toegankelijker is geworden. Daarnaast bevat dit deel meer oefeningen en meer gemixte oefeningen dan de eerste drukken. Een aantal opgaven is herzien en bovendien zijn aan elk hoofdstuk toetsvragen toegevoegd die qua vorm en vraagstelling sterk lijken op de toetsvragen van het Cito. Enkele paragrafen zijn samengevoegd. De overzichtelijke werkwoordschema's in de bijlagen zijn gebleven. Het laatste

hoofdstuk bevat niet alleen de antwoorden van alle opgaven, maar geeft bij de nieuwe oefeningen tevens de uitleg bij elk item.

In deze derde druk wordt aan het begin van elk hoofdstuk duidelijk aangegeven als de theorie niet tot de leerstof van de officiële taaltoets-pabo behoort. Daarnaast zijn theorie, oefeningen en antwoorden vanzelfsprekend volledig gecorrigeerd. Op www.pabowijzer.nl is veel extra oefenstof beschikbaar met uitgebreide uitleg bij de items.

Wij zijn er stellig van overtuigd dat *Basisvaardigheden spelling en interpunctie* studenten uitstekend voorbereidt op de Taaltoets-pabo van het Cito.

juli 2013

Marja Bout en Han de Bruijn

Basisvaardigheden voor pabostudenten

Basisvaardigheden spelling en interpunctie is onderdeel van de serie Basisvaardigheden voor pabostudenten. Deze serie is ontwikkeld om studenten op een toegankelijke en doeltreffende manier te helpen hiaten in hun basisvaardigheden weg te werken. Een uitkomst voor alle studenten die straks goed voorbereid voor de klas willen staan. Bovendien is de serie een uitstekende voorbereiding op de taal- en rekentoets-pabo.

De serie voor de pabo bestaat uit de volgende delen:

- *Basisvaardigheden spelling en interpunctie*
- *Basisvaardigheden grammatica*
- *Basisvaardigheden formuleren*
- *Basisvaardigheden rekenen*

Door de overzichtelijke opbouw en de duidelijke praktijkvoorbeelden is *Basisvaardigheden spelling en interpunctie* ook tijdens de rest van de studie en daarna een handig naslagwerk.

Basisvaardigheden spelling en interpunctie biedt studenten de mogelijkheid om zich de spelling stap voor stap eigen te maken. Met de gratis instaptoets op de website kunnen studenten controleren of hun kennis van de basisspelling toereikend is. Na het maken van deze instaptoets krijgen zij een advies op maat.

1

Uitgangspunten van de Nederlandse spelling

Volgens de Woordenlijst Nederlandse Taal (*het Groene Boekje*) kent de Nederlandse spelling drie beginselen: het beginsel van de *standaarduitspraak*, het beginsel van de *gelijkvormigheid* en het beginsel van de *etymologie*: de spelling van een woord wordt soms bepaald door de herkomst.

Dit eerste hoofdstuk gaat kort in op deze beginselen, waarna de basisregel van de open en gesloten lettergrepen wordt uitgelegd.

Paragraaf 1.2 uit dit hoofdstuk behoort tot de stof voor de Taaltoets-pabo.

1.2 Open en gesloten lettergrepen

Een woord vorm je met klinkers en medeklinkers.

Klinkers zijn: a, e, i, o, u en y; er zijn korte en lange klinkers.

Medeklinkers zijn: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x en z.

Als je een woord in stukjes verdeelt, ontstaan er lettergrepen. Regels bepalen hoe je een woord in lettergrepen kunt verdelen (zie hoofdstuk 8), maar meestal kun je het horen door het woord langzaam uit te spreken. Het woord paraplu bestaat uit drie lettergrepen:

- pa-ra-plu

Een *open* lettergreep eindigt op een klinker of een combinatie van klinkers:

- bo-ten
- wie-len

Een *gesloten* lettergreep eindigt op een medeklinker:

- bot-ten
- man-nen

Een lange klinker schrijf je in een gesloten lettergreep met twee tekens en in een open lettergreep met slechts één teken:

- vuur
- school
- vu-ren
- scho-len

Een medeklinker verdubbel je niet na een open lettergreep:

- strook
- huid
- friet
- stro-ken
- hui-den
- frie-ten

Een medeklinker verdubbel je na een korte klinker als er op die medeklinker een onbeklemtoonde lettergreep volgt:

- mat
- bol
- tak
- mat-ten
- bol-len
- tak-ken

De regels van open en gesloten lettergrepen gelden niet alleen voor zelfstandige naamwoorden, maar voor alle woordsoorten:

- koud
- wit
- grijs
- ik hoor
- ik slaap
- koude
- witte
- grijze
- wij horen
- wij slapen

1.2 Open en gesloten lettergrepen (vervolg)

Voorbeelden

Vorm het meervoud van **schaap** en **tak** en leg uit hoe je aan het antwoord komt.

- Het meervoud van **schaap** = **schapen**

Je zet **-en** achter **schaap**: **schapen**. Je hoort hier niets ongewoons. Voor de zekerheid controleer je de spelling. Daarvoor verdeel je het woord in lettergrepen: **schaap-en**. Aan het eind van een open lettergreep schrijf je een lange klinker met slechts één teken. Er moet dus een **a** weg: **schaap-en** = **schapen**.

- Het meervoud van **tak** = **takken**

Je zet **-en** achter **tak**: **takken**. Je hoort hier iets ongewoons. In plaats van **takken** hoor je het woord **taken**. Dat is een ander woord met een andere betekenis. Dit klopt dus niet. Een medeklinker verdubbel je als er op die medeklinker nog een onbeklemtoonde lettergreep volgt. Je zult een extra **k** moeten toevoegen: **ta-k-ken** = **takken**.

Oefening 1 Geef aan of bij de onderstaande woorden de lettergrepen open zijn of gesloten.

- 1 bon – ken
- 2 pau – ze
- 3 boor – de
- 4 vrou – wen
- 5 ka – chel
- 6 zie – len
- 7 vil – len
- 8 kwij – len
- 9 kus – sen
- 10 bloe – sem

Oefening 2 Zet de woorden in het meervoud.

- 1 schildpad
- 2 vuur
- 3 sloop
- 4 ring
- 5 huid
- 6 bot
- 7 tuin
- 8 hut
- 9 kleur
- 10 koning

1.2.1 Open en gesloten lettergrepen met s / z en f / v

Aan het einde van een Nederlands woord staat vrijwel nooit een v of een z; dit geldt voor alle woordsoorten.

De -s aan het einde van een woord verandert in het meervoud vaak in -z:

- huis
- huizen

maar niet na een korte klinker:

- kus
- kussen

De -f aan het einde van een woord verandert in het meervoud vaak in een -v:

- raaf
- raven

maar niet na een korte klinker:

- stof
- stoffen

maar niet bij woorden uit een vreemde taal die eindigen op -aaf en -oof:

- filosoof
- filosofen

Bij werkwoorden die eindigen op -ven of -zen, verandert deze v in een (valse) f en de z in een (valse) s als je de stam vormt:

- verven
- ik verf
- reizen
- ik reis

Voorbeelden

Zet in het meervoud, verdeel in lettergrepen en leg uit.

- ik leef
- wij le-ven

Een lange klinker schrijf je in een gesloten lettergreep met twee tekens en in een open lettergreep met slechts één teken: van werkwoorden die eindigen op -ven schrijf je de stam met een (valse) f.

- ik bluff
- wij bluffen

Een medeklinker verdubbel je na een korte klinker als er op die medeklinker een onbeklemtoonde lettergreep volgt. De -f aan het einde van een woord verandert in het meervoud vaak in een -v, maar niet na een korte klinker.

- paleis
- pa-lei-zen

Een medeklinker verdubbel je niet na een open lettergreep. De -s aan het einde van een woord verandert in het meervoud vaak in -z (maar niet na een korte klinker).

Oefening 3 Is het meervoud goed of fout?

1	spoor	spooren
2	mus	musen
3	kan	kannen
4	kuif	kuifen
5	geluid	geluidden
6	big	biggen
7	huis	huisen
8	sloot	slotten
9	snik	snikken
10	schaar	schaaren

Oefening 4 Vul de juiste vorm in.

1	schroef	Veel ... zijn roestig en onbruikbaar.
2	warm	Het wordt een ... dag.
3	ik graaf	G...jullie weleens in die moestuin?
4	ik bewaak	De beveiligers... het gebouw.
5	hoog	Zie jij die ... torenflats?
6	ik vloog	Gisteren ... veel vogels naar het zuiden.
7	ik verblijf	Tijdens onze vakanties ... wij in luxe hotels.
8	ik baal	We ... erg van de uitslag van dit tentamen.
9	muis	Tientallen ... hebben een bruin vlekje bij de neus.
10	heet	Wil je die ... pan niet op het aanrecht zetten!

Oefening meerkeuzevragen hoofdstuk 1

Is het onderstreepte woord correct gespeld?

- 1 apparaat – apparaaten
a. goed   b. fout
- 2 streek – streken
a. goed   b. fout
- 3 kruisgewelf – kruisgewelfen
a. goed   b. fout
- 4 pakket – pakketten
a. goed   b. fout
- 5 laars – laarsen
a. goed   b. fout
- 6 cursus – cursusen
a. goed   b. fout
- 7 jubilaris – jubilarissen
a. goed   b. fout
- 8 kruis – kruisen
a. goed   b. fout
- 9 ik graaf – wij graaffen
a. goed   b. fout
- 10 abrikoos – abrikosen
a. goed   b. fout
- 11 kloof – kloven
a. goed   b. fout
- 12 meteor – meteoren
a. goed   b. fout
- 13 ik slaag – wij slagen
a. goed   b. fout
- 14 lat – laten
a. goed   b. fout
- 15 narcis – narcissen
a. goed   b. fout